

ІНСТРУМЕНТИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ У ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

А. В. Шевченко, к. е. н., головний консультант відділу секторальної економіки центру економічних і соціальних досліджень НІСД

У записці на основі аналізу регіональних стратегій розвитку до 2027 року визначено особливості та недоліки формування регіональних пріоритетів смарт-спеціалізації в Україні. З урахуванням європейського досвіду та актуальних тенденцій економічного розвитку в Україні запропоновано напрями підвищення ефективності реалізації політики смарт-спеціалізації.

Висновки та пропозиції

Результати аналізу пріоритетів та завдань з упровадження смарт-спеціалізації, визначених у регіональних стратегіях розвитку до 2027 р., свідчать про переважно формальний підхід виконавців до врахування таких засад. Це створює загрози подальшого гальмування інноваційного розвитку промисловості та збереження у ній структурних диспропорцій з переважанням сировинних виробництв. Усунення таких ризиків вимагає посилення державної політики за наступними напрямками:

1. **Перегляд завдань та механізмів реалізації пріоритетних напрямів смарт-спеціалізації з урахуванням нових глобальних викликів**, пов'язаних з розгортанням пандемії COVID-19, економічної кризи та зобов'язань, прийнятих Україною у рамках ЄЗК.

2. **Інтегрування цілей та принципів смарт-спеціалізації до інших інструментів державної економічної політики**, що забезпечить синергетичний ефект та дозволить певною мірою компенсувати брак фінансових ресурсів на реалізацію політики смарт-спеціалізації в Україні порівняно з європейськими країнами¹ завдяки залученню частини коштів, передбачених для фінансування інших

¹ У ЄС основним джерелом фінансування смарт-спеціалізації є Європейські структурні та інвестиційні фонди, кошти з яких за тематичною ціллю 1 (Дослідницька діяльність, технологічний розвиток та інновації) спрямовуються виключно у проекти смарт-спеціалізації. У 2014-2020 рр. бюджет склав 66 млрд євро, з яких

програм та інструментів державної підтримки. Насамперед, йдеться про інструменти підтримки інноваційної та інвестиційної діяльності у промисловості – індустріальні та наукові парки, інструменти підтримки експортної діяльності, МСП, а також інструменти «зеленого переходу» в Україні у рамках ЄЗК. Крім того, зважаючи на наміри більшості регіонів розвивати кластеризацію у пріоритетних напрямках смарт-спеціалізації², важливо активізувати роботу з формування державної кластерної політики з урахуванням завдань смарт-спеціалізації.

3. Створення ефективної системи оцінки та запобігання ризикам, пов'язаним з реалізацією підходу смарт-спеціалізації у регіонах України. Вагомими слід вважати ризики, пов'язані з корупцією; усуненням або недостатнім залученням бізнесу, науки та громади на всіх стадіях формування та реалізації стратегій; відсутністю гнучкої системи корегування завдань та інструментів реалізації стратегій. Прозорість та справедливий розподіл ресурсів має забезпечуватися розмежуванням фінансових і управлінських функцій, розбудовою інформаційно-комунікаційної системи для внутрішньо- та міжрегіональної співпраці, створенням міжсекторальних наглядових органів, що контролюватимуть стадії реалізації політики смарт-спеціалізації та прийматимуть рішення щодо її корегування на основі кількісно вимірюваних показників ефективності виконання цілей за кожним пріоритетом смарт-спеціалізації.

4. Забезпечення узгодженості дій регіонів України у розробленні та імплементації політики смарт-спеціалізації, що формуватиме системну загальнонаціональну політику сприяння розбудові ланцюгів доданої вартості. Доцільно, зокрема, використати європейський досвід розбудови міжрегіонального співробітництва завдяки створенню тематичних платформ смарт-спеціалізації³.

Першочерговими заходами у рамках визначених напрямів забезпечення ефективності політики смарт-спеціалізації в Україні є наступні.

Міністерству розвитку громад та територій України, обласним державним адміністраціям:

- провести аналіз визначених у регіональних стратегіях розвитку до 2027 року пріоритетів та завдань смарт-спеціалізації щодо їх актуальності у контексті подолання коронакризи та досягнення цілей сталого розвитку. На основі проведеного аналізу

Польщею отримано 9,95 млрд євро, Іспанією – 7,94 млрд євро, Німеччиною – 6,43 млрд євро. Джерело: Implementing Smart Specialisation Strategies, URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC125959>

² 14 з 24 регіонів України у стратегіях розвитку до 2027 року визначили розвиток кластерів одним з ключових завдань за пріоритетами смарт-спеціалізації (Див. Додаток 1).

³ Тематичні платформи смарт-спеціалізації ЄС об'єднують проекти за трьома напрямами: агропромислове виробництво, енергетика, промислова модернізація. Джерело: S3 Thematic Platforms, URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-thematic-platforms>

ініціювати внесення змін до планів заходів з реалізації регіональних стратегій розвитку або врахувати відповідні завдання та заходи у планах заходів на наступні періоди;

- ініціювати розроблення регіональних стратегій смарт-спеціалізації з деталізацією завдань сталого розвитку, забезпечення соціальної інклюзії, екологічної модернізації виробництв, впровадження циркулярних виробничих моделей, пріоритетів розвитку виробництв та цифровізації ланцюгів постачань у промисловості в умовах подолання наслідків пандемії COVID-19;

- забезпечити розмежування у регіонах функцій прийняття рішень про фінансування проєктів за пріоритетами смарт-спеціалізації та контролю їх реалізації між двома незалежними структурами. Рішення щодо фінансування з ДФРР та інших джерел мають прийматися спеціально утвореними за ініціативи агенцій регіонального розвитку міжсекторальними робочими групами із залученням всіх задіяних/зацікавлених у реалізації проєктів сторін та затверджуватися обласними радами, що сприятиме неупередженості та дотриманню конкурентності під час розподілу ресурсів;

- ініціювати створення регіональних платформ смарт-спеціалізації за кожним із пріоритетів, що визначені у стратегіях розвитку регіонів до 2027 року, з метою активізації співробітництва між учасниками проєктів, залучення інвесторів та нових учасників, забезпечення прозорості реалізації проєктів. Після запуску регіональних платформ розглянути можливість створення загальноукраїнської платформи смарт-спеціалізації для забезпечення державної підтримки проєктів міжрегіонального та загальнонаціонального значення.

Міністерству економіки України, Міністерству розвитку громад та територій України:

- ініціювати внесення змін до *Законів України «Про індустриальні парки»* та *«Про наукові парки»*, а також врахувати при підготовці Стратегії розвитку індустриальних парків в Україні запровадження пакетів державної підтримки для індустриальних та наукових парків, напрями діяльності яких відповідають пріоритетам смарт-спеціалізації регіонів базування. Ці пакети мають визначатися з урахуванням основних видів діяльності індустриального/наукового парку;

- ініціювати внесення змін до *Закону України «Про інноваційну діяльність»*, передбачивши надання державної фінансової підтримки виконання інноваційних проєктів у рамках пріоритетів смарт-спеціалізації, визначених у стратегіях розвитку регіонів (стаття 6) та забезпечення пріоритетності включення проєктів смарт-спеціалізації до Державного реєстру інноваційних проєктів (стаття 13);

- розробити *Національну стратегію смарт-спеціалізації*, в якій узагальнити та систематизувати пріоритети та завдання смарт-спеціалізації регіонів України,

визначити інструменти фінансової та організаційної підтримки смарт-спеціалізації на загальнодержавному рівні;

- ініціювати розроблення нормативно-правових засад формування, розвитку та державної підтримки кластерів в Україні, інтегрувавши до законодавства у сфері кластерного розвитку інструменти смарт-спеціалізації, розвитку індустріальних та наукових парків тощо;

- розробити офіційні методичні рекомендації щодо визначення пріоритетів смарт-спеціалізації регіонів, що передбачатимуть, серед іншого, узгодження визначених регіонами пріоритетів спеціалізації з пріоритетами сусідніх регіонів та створення міжрегіональних ланцюгів виробництва; синхронізацію пріоритетів політики смарт-спеціалізації з пріоритетами державної політики у сферах інвестиційного, інноваційного, промислового розвитку.

Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України:

- при розробленні плану дій з реалізації Оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди передбачити пріоритетне надання виконавцям проєктів смарт-спеціалізації фінансової підтримки, пільгових позик на заходи з підвищення енергоефективності, ресурсозбереження тощо.

Міністерству освіти і науки України:

- забезпечити врахування пріоритетних напрямів смарт-спеціалізації регіонів України при формуванні стратегічних та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на період після 2021 р. відповідно до *Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»*.

Обґрунтування

Загострення викликів, пов'язаних з наслідками світової пандемії та кліматичних змін, актуалізувало пошук країнами світу інструментів, здатних ефективно мобілізувати внутрішні ресурси національних економік для досягнення цілей виходу з економічної кризи та сталого розвитку. У країнах ЄС таким інструментом стає смарт-спеціалізація, яка забезпечує системність та узгодженість інструментів розвитку територій та підприємницьких ініціатив з цілями національної та загальноєвропейської економічної політики, стимулюючи інноваційний розвиток найбільш конкурентоспроможних видів діяльності регіонів. Європейський зелений курс (ЄЗК), що визначає стратегічні засади економічної політики ЄС на наступні десятиліття, був проголошений європейськими експертами глобальною смарт-спеціалізацією ЄС⁴.

В Україні не менше ніж одна стратегічна ціль кожної регіональної стратегії розвитку до 2027 р. визначалася на засадах смарт-спеціалізації з метою забезпечення

⁴ Mccann, P. and Soete, L., Place-based innovation for sustainability, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020, URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121271>

інноваційного розвитку пріоритетних видів економічної діяльності регіону⁵. Аналіз визначених у 24 регіональних стратегіях розвитку до 2027 р. пріоритетів та завдань з упровадження смарт-спеціалізації, що узагальнені у Додатку 1, свідчить про наступне:

1. Більшість обраних областями сфер смарт-спеціалізації безпосередньо належить до промислових видів економічної діяльності, а решта є тісно пов'язаними з промисловістю (Додаток 2), що актуалізує смарт-спеціалізацію як один із найперспективніших системних інструментів реалізації промислової політики.

2. Галузевий розподіл сфер смарт-спеціалізації у стратегіях засвідчує значне переважання харчової промисловості (перероблення с/г сировини) та сільського господарства, представлених в 15 та 11 чинних стратегіях відповідно. Серед промислових галузей вагомими також є частки машинобудування (12 стратегій), хімічної (5), фармацевтичної (4), легкої (4), деревообробної (4), меблевої (4) галузей, тоді як металургія представлена лише у 2 стратегіях, що засвідчує **високий потенціал підходу смарт-спеціалізації для структурної диверсифікації виробництва** у регіонах.

3. У переважній більшості стратегій формулювання пріоритетів смарт-спеціалізації зводяться до деталізації видів діяльності у сферах спеціалізації⁶. Натомість часто **відсутня чітко визначена інноваційна компонента, що має надавати імпульс структурним зрушенням в економіці** завдяки інноваційним перетворенням у найбільш конкурентоспроможних видах діяльності, відгалуженню нових виробництв, поєднанню потенціалу суміжних галузей. Поширеними проблемами є розмитість пріоритетів та включення до них зовеликої кількості видів діяльності, надто загальне формулювання завдань та їх невідповідність визначеним пріоритетам, а подекуди – відсутність поставлених завдань за деякими з пріоритетів. Нерідко обрання пріоритетів розвитку смарт-спеціалізації відбувається під впливом інтересів близьких до влади бізнес-груп внаслідок «зрощення» бізнесу з регіональними та місцевими органами влади.

***Довідково.** Приклади інноваційних пріоритетів у регіональних стратегіях смарт-спеціалізації країн ЄС: (i) Південь-Піренеї (Франція): «Бортові системи / Безпека посадки та логістики. системи особистої безпеки для різних видів транспорту. Електроніка та програмні рішення. Аеронавтика, космічний, автомобільний та залізничний транспорт» – поєднує інноваційні рішення для секторів промисловості та транспорту; (ii) Кюменлааксо (Фінляндія): «Розумна, екологічно чиста упаковка» - виробництво*

⁵ Постанова КМУ від 11 листопада 2015 р. № 932 «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів»

⁶ Наприклад, пріоритети смарт-спеціалізації Херсонської області: перероблення с/г продукції, розвиток медичного туризму, розвиток креативної індустрії.

*інноваційних пакувальних матеріалів для інших галузей економіки*⁷.

4. На відміну від європейських тенденцій, в Україні пріоритети та завдання смарт-спеціалізації регіонів недостатньо відображають напрями їх трансформацій для **забезпечення сталого інноваційного розвитку**. В країнах ЄС анонсовано перехід від Стратегії смарт-спеціалізації (*Smart Specialisation Strategy (S3)*) до Стратегії смарт-спеціалізації сталого розвитку (*Smart Specialisation Strategy for Sustainability (S4)*)⁸ з відповідним перерозподілом фінансово-економічних ресурсів на користь сталих та інклюзивних видів діяльності. Так, у ЄС понад 90 % стратегій смарт-спеціалізації безпосередньо спрямовані на подолання кліматичних викликів. Інноваційна складова пріоритетів здебільшого реалізується завдяки всебічній цифровізації, впровадженню ІТ-технологій та продуктів у визначених пріоритетних видах діяльності⁹, тоді як в Україні цілеспрямований розвиток ІТ-технологій у пріоритетах смарт-спеціалізації зазначений лише у 5 регіональних стратегіях. Оскільки більшість чинних стратегій розвитку регіонів України формувалися до початку глобальної кризи та відповідної зміни векторів економічної політики, вкрай важливо використати смарт-спеціалізацію для «озеленення» промисловості регіонів, насамперед індустриально розвинених, де історично переважають екологічно «брудні» сировинні виробництва.

5. Неврахування регіонами можливостей міжрегіонального співробітництва, дублювання пріоритетів сусідніх регіонів значно знижують ефективність стратегій смарт-спеціалізації, що вимагає посилення координованості політики смарт-спеціалізації та закладення стратегічних засад її розвитку на національному рівні.

⁷ Eye@RIS3: Innovation Priorities in Europe, URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/map>

⁸ Smart Specialisation Strategies for Sustainability (S4), URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s4>

Додатки

Додаток 1

Пріоритети та завдання смарт-спеціалізації, визначені у стратегіях розвитку регіонів України до 2027 року

<i>Область</i>	<i>Сфера смарт-спеціалізації</i>	<i>Пріоритети смарт-спеціалізації</i>	<i>Завдання (узагальнені)</i>
Вінницька	Медичні послуги Медичний туризм	- розвиток оздоровчого та лікувального туризму за напрямками лікування хвороб серця; лікування опорно-рухового апарату та неврології; оздоровча реабілітація учасників і ветеранів АТО/ОСС. Проект «Курортополіс Хмільник»	- створення умов для запровадження кращого вітчизняного та міжнародного досвіду, підвищення кваліфікації фахівців медичних та оздоровчих закладів; - розвиток інфраструктури та супутніх послуг для підвищення конкурентоспроможності медичного туризму; - формування позитивного іміджу регіону як центру надання якісних оздоровчих та лікувальних послуг.
Волинська	Харчова промисловість Виробництво меблів	- розвиток інноваційно-інвестиційної дорожньо-транспортної логістичної інфраструктури регіону; - стимулювання розвитку збалансованого екологічно чистого виробництва продуктів харчування; контроль якості	- створення логістично-інформаційного центру та інфраструктури для обслуговування пасажирських та вантажних перевезень; - стимулювання розвитку інноваційних досліджень та технологій, створення та впровадження інноваційного продукту, організаційна та фінансова підтримка інноваційних підприємств, створення та підтримка інформаційної бази інноваційних проєктів; - розбудова інноваційної інфраструктури, у т.ч. наукових парків, технологічних, ІТ-кластерів; - підвищення професійних компетенції наукових та студентських кадрів, стимулювання співробітництва між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами регіону; - запровадження новітніх цифрових технологій та швидкісного інтернету, забезпечення цифровізації системи надання послуг у

			соціальної сфері.
Дніпропетровська	Хімічна промисловість Машинобудування	<ul style="list-style-type: none"> - виробництво складної агрохімічної продукції, «розумних» лакофарбових матеріалів, антипіренів, товарів побутової хімії, косметичних засобів, реагентів для очищення води, матеріалів для сучасних методів діагностики; - виробництво новітніх матеріалів для новітніх технологічних рішень машинобудування, зокрема високотехнологічного, транспорту, енергетики, ОПК, аграрного виробництва (точне землеробство); - розвиток наукомістких та високотехнологічних галузей промисловості, зокрема аерокосмічної, точного приладобудування тощо. 	<ul style="list-style-type: none"> - створення хімічного та машинобудівного кластерів з метою: - розширення хіміко-фармацевтичного виробництва, продовження наявних ланцюгів вартості та виготовлення диференційованої продукції для споживчих ринків (складної агрохімічної продукції, „розумних” лакофарбових матеріалів, антипіренів, товарів побутової хімії, косметичних засобів, реагентів для очищення води, матеріалів для сучасних методів діагностики); виробництво новітніх матеріалів для новітніх технологічних рішень машинобудування, зокрема високотехнологічного, транспорту, енергетики, ОПК, аграрного виробництва (точне землеробство); - розвиток наукомістких та високотехнологічних галузей промисловості, зокрема аерокосмічної, точного приладобудування тощо.
Донецька	Галузі не визначено. Вказано, що Стратегія розроблена на засадах смарт-спеціалізації		
Житомирська	Сільське господарство Харчова промисловість	<ul style="list-style-type: none"> - органічне рослинництво і тваринництво; - виробництво органічних продуктів харчування. 	<ul style="list-style-type: none"> - сприяння реалізації інвестиційних проектів в органічному виробництві, у тому числі, спрямованих на вертикальну інтеграцію; - сприяння позиціонуванню виробників органічної продукції на зовнішніх ринках; - розробка нових технологій та підготовка фахівців для органічного сільськогосподарського виробництва; - цифровізація технологічних процесів у секторі органічного

			<p>виробництва шляхом впровадження розробок науковців та ІТ-компаній;</p> <p>- популяризація і просвітництво щодо переваг споживання органічної продукції.</p>
Закарпатська	<p>Харчова промисловість</p> <p>Легка промисловість</p> <p>Деревообробна промисловість</p> <p>Хімічна промисловість</p> <p>Виробництво неметалевої мінеральної продукції</p> <p>Металургія</p> <p>Машинобудування</p> <p>Виробництво меблів</p> <p>Збирання відходів</p>	<p>– перероблення та консервування фруктів і овочів</p> <p>– виробництво напоїв</p> <p>– виробництво інших текстильних виробів</p> <p>– виробництво одягу, крім хутряного</p> <p>– виготовлення виробів із хутра</p> <p>– виробництво трикотажного та в'язаного одягу</p> <p>– дублення шкір і оздоблення шкіри;</p> <p>виробництво дорожніх виробів, сумок, лимарно-сідельних виробів; вичинка та фарбування хутра</p> <p>– виробництво взуття</p> <p>– лісопильне та стругальне виробництво</p> <p>– виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння</p> <p>– виробництво основної хімічної продукції, добрив і азотних сполук, пластмас і синтетичного каучуку в первинних формах</p> <p>– виробництво гумових і пластмасових виробів</p> <p>– виробництво будівельних матеріалів із глини</p> <p>– виробництво абразивних виробів і неметалевих мінеральних виробів, н.в.і.у.</p> <p>– оброблення металів та нанесення покриття на метали; механічне оброблення металевих виробів</p> <p>– виробництво електродвигунів, генераторів, трансформаторів, електророзподільчої та контрольної апаратури</p> <p>– виробництво побутових приладів</p> <p>– виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів</p> <p>– виробництво меблів</p> <p>– виробництво іншої продукції</p> <p>– збирання відходів</p>	<p>- підтримка інноваційних досліджень та технологій у промисловості на основі використання ланцюгів «освіта – наука – виробництво» та кластерного підходу;</p> <p>- розвиток регіональної інноваційної інфраструктури, розбудова мережі індустріальних парків;</p> <p>- підтримка створення унікальних інноваційних туристично-рекреаційних продуктів;</p> <p>- створення мережі хабів на території області;</p> <p>- створення інфраструктури підтримки кіноіндустрії на території області;</p> <p>- підвищення професійних компетенцій наукових та студентських кадрів, стимулювання співробітництва між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами.</p>

Запорізька	<p>Машинобудування</p> <p>Виробництво медичних матеріалів</p> <p>Туризм</p> <p>Альтернативна відновлювальна енергетика, ІТ-технології</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виробництво ендопротезів з молібденового і титанового складів; - виробництво електродвигунів, генераторів, трансформаторів, електророзподільчої та контрольної апаратури; - виробництво проводів, кабелів і електромонтажних пристроїв; - виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства; - виробництво двигунів та запчастин до гвинтокрилів; - туризм; - альтернативна відновлювальна енергетика; - ІТ-технології. 	<ul style="list-style-type: none"> - підтримка видів економічної діяльності, які характеризуються високим інноваційним потенціалом та зростаючою віддачею; - розвиток альтернативної, відновлювальної енергетики; - розвиток ІТ-технологій та інновацій, сприяння їх впровадженню у виробничі процеси (у т.ч. просування технологій індустрії 4.0); - розвиток бізнес-екосистеми регіону, у т.ч. розширення інфраструктури підтримки малого та середнього бізнесу, системи інституцій залучення та супроводу інвесторів; розвиток організаційних (бізнес-організації, громадські об'єднання) та просторових форм інтеграції бізнесу (кластери, індустріальні, науково-технологічні парки, мережі, хаби); - нарощення туристично-рекреаційного потенціалу, у т.ч. розвиток рекреаційно-курортної зони Приазов'я, модернізація транспортно-логістичної інфраструктури, інтеграція транспортної мережі та інфраструктури в Транс'європейську опорну транспортну мережу.
Івано-Франківська	<p>Хімічна промисловість</p> <p>Виробництво неметалевої мінеральної продукції</p> <p>Машинобудування</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виробництво основної хімічної продукції, добрив і азотних сполук, пластмас і синтетичного каучуку в первинних формах; - виробництво гумових шин, покришок і камер; - відновлення протектора гумових шин і покришок; - виробництво цементу, вапна та гіпсових сумішей; - виробництво абразивних виробів і неметалевих мінеральних виробів; - виробництво іншої продукції первинного оброблення сталі; - виробництво електродвигунів, генераторів, трансформаторів, електророзподільчої та контрольної апаратури; 	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток інноваційної складової видів економічної діяльності зі значним потенціалом; - підготовка та супровід інвестиційних проектів (створення індустріальних, технологічних парків); - підвищення інвестиційної привабливості та міжнародна промоція регіону; - розвиток малого і середнього підприємництва в т.ч. ініціатив людей з інвалідністю та молоді (кластери, науково-технологічні парки, мережі, хаби та інші); - розвиток альтернативної енергетики, формування енергоефективного суспільства; - розвиток туристично-рекреаційної сфери, у т.ч. туристичної інфраструктури та навігації, збереження та управління природною та культурною спадщиною, створення нових та

		<ul style="list-style-type: none"> - виробництво машин і устаткування загального призначення; - виробництво ігор та іграшок; - забір, очищення та постачання води; - перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків; - виробництво інших текстильних виробів. 	<p>підтримка існуючих туристичних продуктів і атракцій;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розвиток фермерських господарств та сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, виробництва органічної сільськогосподарської продукції, розвиток та технологічне переоснащення підприємств сільського господарського виробництва, створення інфраструктури для зберігання, сортування та переробки сільгосппродукції.
Київська	<p>Харчова промисловість</p> <p>Альтернативна енергетика</p> <p>Хімічна промисловість</p> <p>Фармацевтичне виробництво</p> <p>Машинобудування</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виробництво інноваційних харчових продуктів з вдосконаленими споживчими якостями (функціональна їжа); - розроблення енергоефективних рішень на основі альтернативних джерел енергії; - інноваційна продукція для будівництва, дизайну та побуту; - біоактивні речовини та фармацевтика для здоров'я людини. 	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток інноваційної екосистеми, у т.ч. підвищення ефективності моделі взаємодії «місцеві органи влади-бізнес-наука/освіта-громадськість», створення високоякісної інноваційної інфраструктури для смарт-спеціалізації, інтернаціоналізація у секторах смарт-спеціалізації; - активізація наукової та інноваційної діяльності в секторах смарт-спеціалізації, у т.ч. сприяння науковим дослідженням та розробкам, стимулювання винахідницької та інноваційної діяльності у визначених секторах смарт-спеціалізації; - розвиток людського капіталу для підтримки смарт-спеціалізації регіону, у т.ч. формування інноваційної культури та розвиток підприємницьких здібностей у дітей та молоді, підвищення професійних компетенцій наукових кадрів за напрямками смарт-спеціалізації.
Кіровоградська	<p>Харчова промисловість</p> <p>Машинобудування</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виробництво олії та тваринних жирів; - виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства. 	<ul style="list-style-type: none"> - поширення інформації про інвестиційну привабливість області та її територій, впровадження механізмів інвестиційного супроводу; - розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури та логістичного потенціалу; - розвиток інфраструктури підтримки підприємництва, удосконалення підготовки фахівців для малого бізнесу, ресурсно-інформаційна підтримка розвитку малого та середнього підприємництва;

			<p>- розвиток мережі індустріально-технологічних інституцій та кластерів;</p> <p>- технологічне переоснащення та розширення діючих виробничих потужностей, введення в дію нових високотехнологічних виробництв;</p> <p>- впровадження енергозберігаючих технологій, збільшення частки використання енергії, що виробляється з відновлювальних джерел та інших альтернативних видів палива;</p> <p>- стимулювання розвитку інноваційного потенціалу та інфраструктури інтелектуальних послуг, розвиток співпраці підприємств області з науковими установами і вищими навчальними закладами, зокрема щодо продукування нових наукових інноваційних розробок та впровадження їх у виробництво, просування технологій Індустрії 4.0.</p>
Луганська	<p>Сільське господарство</p> <p>Хімічна промисловість</p> <p>Фармацевтична промисловість</p> <p>Відновлювальна енергетика</p> <p>Туризм</p>	<p>- виробництво паперу та паперових виробів;</p> <p>- виробництво основної хімічної продукції, добрив і азотних сполук, пластмас і синтетичного каучуку в первинних формах;</p> <p>- виробництво скла та виробів зі скла;</p> <p>- виробництво комп'ютерів і периферійного устаткування;</p> <p>- постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря;</p>	<p>- сприяння сталому розвитку галузей промисловості з високою доданою вартістю з урахуванням принципів недискримінації та гендерної рівності, у т.ч у спосіб створення виробничих кластерів (галузі – хімічна, фармацевтична, відновлювальна енергетика та інші) та створенню нових підприємств, що орієнтуються на місцеві джерела сировини; підвищення ефективності дії механізму стандартизації та сертифікації продукції, захисту інтелектуальної власності;</p> <p>- розвиток регіональної інноваційної екосистеми, у т.ч у спосіб сприяння розвитку кластеру інжинірингу, індустріальних парків та технопарків, науково-дослідних інституцій та їх співпраці з виробництвом;</p> <p>- підвищення продуктивності та ефективності сільського господарства, у т.ч. шляхом сприяння розвитку екологічного та органічного сільськогосподарського виробництва, підприємств заготівлі, збуту, постачання матеріально-технічних та інших ресурсів, в першу чергу, на засадах кооперації, логістичних</p>

			<p>центрів та хабів сільськогосподарського призначення, міжгалузевих інноваційних екосистем; сприяння розвитку переробки сільськогосподарської продукції, формуванню агропромислових ланцюгів та розширенню ринків збуту;</p> <p>- надання підтримки для розвитку МСП та сприяння самозайнятості населення з фокусом на підтримку жінок, молоді та представників вразливих груп;</p> <p>- розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури;</p> <p>- сприяння реіндустріалізації та модернізації вугледобувної галузі регіону та забезпечення здійснення заходів щодо адаптації населення територій, на яких розміщуються вугледобувні та вуглепереробні підприємства, що перебувають у стадії ліквідації (консервації) до змін структури ринків праці, участь в розробленні та виконанні спеціальних державних програм економічного розвитку територій, які знаходяться в несприятливих умовах;</p> <p>- забезпечення своєчасною та якісною професійною освітою, підготовки та перепідготовки безробітних з врахуванням гендерно-орієнтованого, інклюзивного та недискримінаційного підходу.</p>
Львівська	<p>Сільське господарство</p> <p>Машинобудування</p> <p>Легка промисловість</p> <p>Фармацевтична промисловість</p> <p>Деревообробна промисловість</p> <p>Меблева промисловість</p> <p>Біоекономіка</p>	<p>- стимулювання розвитку галузей промисловості з високою доданою вартістю – машинобудування та приладобудування, текстильна та фармацевтична промисловість</p> <p>- розвиток біоекономіки підтримка профільних видів розвитку біоекономіки (деревообробна та меблева промисловість; поліграфія; харчова промисловість; органічне сільське господарство; біоенергетика; біотехнології);</p> <p>- підтримка креативних індустрій.</p>	<p>- сприяння просуванню та розширенню ринків збуту продукції підприємств галузей смарт-спеціалізації; закупівля електротранспорту місцевого виробництва для комунальних підприємств; створення сприятливих умов для залучення інвестицій та організація заходів з просування видів економічної діяльності смарт-спеціалізації; налагодження взаємодії дрібних промислових виробників з великими торговельними мережами; стимулювання інвестицій у модернізацію та технічне переоснащення техніко-технологічної бази промислового виробництва; створення платформи співпраці бізнесу, громадських організацій, органів місцевого самоврядування з європейськими організаціями та фондами;</p>

	Креативні індустрії		<p>- створення центру підтримки розвитку біоекономіки в регіоні, бізнес-інкубатора для інтенсифікації розвитку біоекономіки регіону, електронної регіональної біржі біомаси; розробка та впровадження системи ресурсоефективності на підприємствах біоекономіки; розробка системи співпраці наукових установ із ОТГ регіону щодо реалізації проєктів в сфері біоекономіки; підтримка виробників у сертифікації продукції і послуг;</p> <p>- підтримка створення креативних хабів, бізнес-акселераторів, творчих просторів і платформ, бізнес-інкубаторів, громадських просторів, освітніх і креативних кластерів; виробництва аудіо, відео продукції та рекламних матеріалів; виробництва ювелірних виробів, біжутерії та подібних виробів); створення Фенш-Інкубатора.</p>
Миколаївська	Харчова промисловість Машинобудування Туризм	<p>- перероблення фруктів і овочів та виготовлення дитячого харчування на основі екотехнологій;</p> <p>- розвиток акваіндустрії;</p> <p>- машинобудування, в тому числі суднобудування;</p> <p>- розвиток туристичної сфери та рекреаційних зон.</p>	<p>- підтримка інноваційних досліджень та технологій на стадіях «ідея – дослідний зразок – виробництво», розвиток інноваційної інфраструктури, у т. ч. сприяння доступу підприємств та наукових установ до фінансового ресурсу для досліджень та розробок у сферах, визначених смарт-спеціалізацією, створення умов для взаємодії, методичний супровід та проведення робіт з сертифікації, оцінки відповідності продукції та лабораторних випробувань, створення інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів, інноваційних кластерів з освоєння нових для регіону видів екопродукції, індустріальних парків і технопарків;</p> <p>- розвиток високотехнологічного виробництва продукції у сферах, визначених смарт-спеціалізацією;</p> <p>- сприяння розвитку висококваліфікованого кадрового потенціалу у сферах смарт-спеціалізації, у т.ч. формування системи правової, кадрової та інформаційної підтримки інноваційної діяльності, підвищення рівня професійних компетенцій кадрів.</p>
Одеська	Сільське господарство	- органічне вирощування овочів, плодів і ягід;	-розширення видів спеціалізації у агросекторі за рахунок нішевих культур (ягідництво, овочівництво, горіхівництво),

	Харчова промисловість	- виробництво продуктів переробки з органічно вирощеної продукції (овочева консервація, консервовані овочі, паста, соуси).	<p>у т. ч. за рахунок вирощування нішевих олійних та ефіро-олійних культур (льон, гірчиця, лаванда, шипшина, шавлія тощо), підвищення конкурентоспроможності харчових продуктів: розвиток регіональної системи продуктів з географічними найменуваннями;</p> <p>- розширення кластерної мережі та напрямків діяльності агропродовольчих кластерів;</p> <p>- пропагування інноваційних підходів у сфері розвитку сучасної індустрії харчування, створення нових рецептур та харчових композицій із використанням методів харчової комбінаторики, сприяння впровадженню інноваційних технологій у сфері зберігання та переробки агросировини, розробка місцевих брендів.</p> <p>- налагодження ефективної співпраці між суб'єктами підприємництва і науковцями з питань впровадження у виробництво нових та удосконалених технологічних рішень.</p> <p>- популяризація інноваційних рішень щодо технологічно вдосконалених продуктів, нових інгредієнтів, їх властивостей шляхом видання інформаційних матеріалів та участі у тематичних заходах, у спеціалізованих заходах у сфері Food industry, HoReCa;</p> <p>- поширення методів інноваційно-технологічного консалтингу у сфері комплексної переробки сільськогосподарської сировини, інформування учасників ринку щодо правил сертифікації органічної продукції за стандартами ЄС; дослідження потенційних ринків збуту та сприяння у підготовці документів щодо сертифікації продукції;</p> <p>- надання підтримки у подоланні державних та міждержавних бар'єрів у здійсненні експортної діяльності.</p>
Полтавська	Виробництво неметалевої мінеральної продукції Машинобудування	- використання потенціалу місцевих мінеральних ресурсів, в тому числі покладів бішофіту, в промисловому та агропромисловому секторах	- створення на базі Української медичної стоматологічної академії прибуткового проєкту щодо використання покладів бішофіту з фокусуванням на соціальних та екологічних

	<p>Медичні послуги</p> <p>Медичний туризм</p>	<p>економіки, індустрії здоров'я і краси;</p> <ul style="list-style-type: none"> - використання наявного потенціалу лікувальної та санаторно-курортної бази для забезпечення психологічного, фізичного, психічного та соціального здоров'я людини, в т.ч. у напрямку реабілітації; - виробництво молочних продуктів (КВЕД 10.5); - виробництво інших машин і устаткування спеціального призначення (КВЕД 28.9); - виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів (КВЕД 29.3); 	<p>аспектах області;</p> <ul style="list-style-type: none"> - створення умов для проходження процедур стандартизації і сертифікації продукції місцевого бізнесу на основі бішофіту та впровадження інноваційних розробок на базі Полтавської державної аграрної академії та Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка; - розвиток в області сучасної конкурентоспроможної лікувальної та санітарно-курортної бази; - розробка та впровадження нововведень в стоматології, розвиток лікувально-оздоровчого туризму, створення нових інноваційних методів та технологій лікування; - створення інноваційних високотехнологічних виробництв з використанням потужностей підприємств машинобудівної галузі, інноваційних розробок науково-дослідних і освітніх установ.
Рівненська	<p>Сільське господарство</p> <p>Харчова промисловість</p> <p>Деревообробна промисловість</p> <p>Меблева промисловість</p> <p>Логістика</p> <p>ІТ-послуги</p>	<ul style="list-style-type: none"> - деревообробна та меблева промисловість; - виробництво продуктів харчування та поглиблена переробка сільськогосподарської продукції (молокопереробна, м'ясопереробна, борошномельно-круп'яна, хлібопекарська, кондитерська та овочепереробна галузі); - високотехнологічне органічне сільське господарство, ягідництво, садівництво; - логістика; - ІТ-сектор. 	<ul style="list-style-type: none"> - сприяння впровадженню сучасних форм виробничої кооперації виробників сировини та кінцевої продукції, зокрема кластерів; - налагодження ефективної співпраці суб'єктів господарювання зазначених галузей із науковцями Рівненщини та інших регіонів України; - формування культури виробництва та споживання продукції органічного сільського господарства; - сприяння науковим дослідженням, навчанню і консультуванню з питань органічного сільського господарства (еколого-економічна оцінка доцільності й ефективності переходу на органічне виробництво), консультативна підтримка агровиробників з питань розроблення бізнес-планів;

			<ul style="list-style-type: none"> - розроблення ґрунтозахисних та безпечних технологій вирощування сільськогосподарських культур та інформаційна кампанія для дрібних агровиробників про потенціал виробництва і збуту органічної продукції.
Сумська	Сільське господарство Харчова промисловість Туризм	<ul style="list-style-type: none"> - конкурентоспроможний промисловий та аграрний комплекс регіону; - стимулювання активності малого та середнього бізнесу; - туристична індустрія регіону. 	<ul style="list-style-type: none"> - створення інфраструктури з управління регіональним економічним розвитком, фінансово-кредитна підтримка розбудови індустріальних парків; - створення нових, модернізація та технологічне переоснащення діючих промислових підприємств, забезпечення їх кваліфікованими кадрами; - створення умов для виробництва, зберігання та поглибленої переробки сільськогосподарської продукції, зокрема, будівництво заводів з переробки олійного насіння, виробництва сухого молока, логістичного центру на ринку плодово-ягідної продукції, целюлозного комбінату тощо; - інформаційно-консультативна підтримка суб'єктів МСП, фінансово-кредитна підтримка інвестиційних проєктів суб'єктів малого підприємництва, - туристична промоція області, розвиток туристичних об'єктів, продуктів та мереж.
Тернопільська	Сільське господарство Харчова промисловість Машинобудування	<ul style="list-style-type: none"> - виробництво електричного освітлювального устаткування; - глибинне перероблення молока; - виробництво нішевої (равлики) та органічної продукції. 	<ul style="list-style-type: none"> - кластеризація, кооперація в галузях смарт-спеціалізації, у т.ч. створення плодово-ягідних кластерів та світлотехнічного кластеру; - впровадження ІТ продуктів в соціально-економічну інфраструктуру, у т.ч. поява нових стартапів та компаній та їх розвиток у стартап-інкубаторі; - розвиток інноваційної діяльності у смарт-галузях, у т.ч. організація маркетингових досліджень можливостей становлення і функціонування регіональних галузевих ринків; - впровадження дуальної освіти у смарт-галузях.

Харківська	<p>Машинобудування</p> <p>Фармацевтична промисловість</p> <p>ІТ-технології</p> <p>Креативні індустрії</p> <p>Сільське господарство</p>	<ul style="list-style-type: none"> - енергомашинобудування; - виробництво бронетанкової техніки; - авіаційна промисловість; - створення та виробництво нових матеріалів; - біофармацевтичний кластер; - кластер інформаційних технологій; - кластер креативної індустрії; - агропереробний кластер. 	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження кластерного підходу до побудови смарт-спеціалізованої структури економіки, інтегрованої в глобальні ланцюги створення доданої вартості, створення технологічних платформ на базі ВНЗ та наукових установ; - розвиток сільських територій і територіальних громад шляхом створення робочих місць з високою доданою вартістю на базі фермерських і селянських господарств і їх кооперації, у т.ч. стимулювання розвитку органічного виробництва, виробництва енергетичних культур; - підтримка розвитку малого та середнього бізнесу, у т.ч. сприяння інтернаціоналізації діяльності МСП у напрямках смарт-спеціалізації економіки, розширення інфраструктури підтримки МСП, забезпечення їх доступу до фінансових, трудових і земельних ресурсів; - створення інноваційної та креативної економіки середніх і малих міст регіону; - енергозабезпечення і створення ефективної системи енергозбереження в регіоні на інноваційній основі, у т.ч. енергомодернізація житлового фонду, впровадження розподіленої енергетики.
Херсонська	<p>Сільське господарство</p> <p>Харчова промисловість</p> <p>Медичні послуги</p> <p>Туризм</p> <p>Медичний туризм</p> <p>Креативні індустрії</p>	<ul style="list-style-type: none"> - перероблення сільськогосподарської продукції; - розвиток медичного туризму; - розвиток креативної індустрії. 	<ul style="list-style-type: none"> - підтримка інновацій в сфері агропромислового та крафтового виробництва, створення умов для підвищення конкурентоспроможності місцевих виробників, диверсифікації виробництва та розвитку агротуризму, впровадження систем якості та безпечності сільгосппродукції, інноваційних технологій її виробництва і переробки; - розширення асортименту туристичних послуг та задоволення попиту на лікувально-оздоровчий туризм, промоція технологічних можливостей лікувальної галузі, формування інвестиційного продукту в галузі медичного та оздоровчого туризму, залучення інвестицій.
Хмельницька	Харчова промисловість	- перероблення та консервування фруктів і овочів;	- стимулювання інноваційних досліджень та розвитку технологій, створення та впровадження інноваційних

	Легка промисловість, Машинобудування Металургія	<ul style="list-style-type: none"> - виробництво молочних продуктів; - виробництво борошна, хліба, хлібобулочних і борошняних виробів, а також інших харчових продуктів; - текстильне виробництво та виробництво одягу; - виробництво металевих баків, резервуарів і контейнерів; - виробництво інструментів і обладнання для вимірювання, дослідження та навігації; - виробництво електричного устаткування та виробництво готових металевих виробів. 	<p>продуктів;</p> <ul style="list-style-type: none"> - підтримка формування інноваційної інфраструктури, інвестиційне забезпечення інноваційних процесів, стимулювання співробітництва між закладами освіти, науково-дослідними установами і підприємствами регіонів.
Черкаська	Харчова промисловість ІТ та ІКТ-галузі	<ul style="list-style-type: none"> - виробництво напоїв; - перероблення та консервування риби, ракоподібних і моллюсків; - глибоке перероблення сільськогосподарської сировини (зокрема, готових продуктів харчування); - стимулювання розробок навчальних симуляторів (імітаторів) в поєднанні з технологіями віртуальної, доповненої реальності, штучного інтелекту та автоматизації процесів для сектору регіональної економіки. 	<ul style="list-style-type: none"> - інтеграція досліджень та інновацій в технології переробки та просування сільськогосподарської продукції, стимулювання співробітництва та партнерства науки і бізнесу регіону в сфері харчових технологій та технологій просування продуктів переробки сільськогосподарського походження; - створення наукових ІТ-центрів, лабораторій та наукових парків, науково-бізнесових ІТ-платформ для співпраці та нових розробок, навчання та підготовка кадрів для роботи в ІТ-галузі; - створення умов до залучення ресурсів в сферу досліджень та розробок в сфері інформаційно-комунікаційних технологій, в т.ч. через фонди співфінансування, інвестиційні фонди тощо; - розробка та впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій, в т.ч. і в секторі регіональної економіки
Чернівецька	Сільське господарство Деревообробна промисловість Легка промисловість	<ul style="list-style-type: none"> - створення високотехнологічних підприємств з первинної та глобальної переробки сировини у галузі садівництва, а також додаткової бази для сортування плодово-ягідної продукції та впровадження виробництва органічної продукції 	<ul style="list-style-type: none"> - створення інфраструктури для зберігання, сортування та переробки сільгосппродукції, створення лабораторій щодо сертифікації якості продукції, удосконалення селекційної бази для сільськогосподарської галузі, інтенсивний розвиток тваринництва, формування сприятливого інвестиційного клімату в секторі сільського господарства, запровадження

	<p>Харчова промисловість</p> <p>Туризм</p>	<p>садівництва;</p> <p>- деревообробна промисловість;</p> <p>- легка промисловість;</p> <p>- харчова промисловість;</p> <p>- туризм та рекреація.</p>	<p>інноваційних методів сільського господарства;</p> <p>- забезпечення продукування валової доданої вартості у харчовій, текстильній, деревообробній промисловості, інтенсивний розвиток виробництва у об'єднаних територіальних громадах, подолання галузевої та територіальної диспропорції розвитку промислового комплексу, особливо в гірських територіях, формування сприятливого інвестиційного клімату, створення інституційної підтримки підприємництва;</p> <p>- створення сприятливих умов для розвитку туристично-рекреаційного потенціалу, у тому числі в гірських територіях, формування інфраструктури для розвитку туризму (сільського, зеленого) в Карпатському регіоні.</p>
Чернігівська	<p>Сільське господарство</p> <p>Харчова промисловість</p> <p>Біоекономіка</p> <p>ІКТ-галузь</p>	<p>- нарощування виробництва якісної сільгоспсировини та розвиток її поглибленої переробки;</p> <p>- розвиток «зелених» технологій та біоекономіки;</p> <p>- розвиток інформаційних, інформаційно-комунікаційних технологій та їх впровадження у різних сферах життєдіяльності і виробництва.</p>	<p>- створення умов для нарощування виробництва сільгосппродукції та розбудова ланцюгів її переробки за схемою «від поля до столу», у т. ч. підтримка кластерних ініціатив і розвиток кластерної співпраці з виробництва і реалізації продуктів харчування, проведення модернізації підприємств та відкриття нових ліній по переробці нішевих культур;</p> <p>- розвиток органічного землеробства та виробництва екологічно чистих продуктів харчування у т.ч. надання фінансово-кредитної підтримки сільгоспвиробникам та переробникам для розвитку виробництва екологічно чистих продуктів та органічного землеробства;</p> <p>- підтримка розвитку інновацій в агропромисловому секторі економіки області, у т.ч. розвиток ІТ-технологій в сільському господарстві, сприяння веденню наукових досліджень у сфері технологізації та автоматизації сільського господарства;</p> <p>- підтримка розвитку інновацій у сфері «зелених» технологій та біоекономіки, у т.ч. сприяння розвитку та використання</p>

			<p>екологічних інновацій та біотехнологій в енергетиці, хімічній, паперово-целюлозній, деревообробній, меблевій, легкій промисловості, виробництві палива, еко-упаковки, добрив, очищенні води, та інших сферах; максимальна переробка відходів та повторне їх використання;</p> <p>- сприяння якісній підготовці фахівців ІТ-індустрії та поглиблення цифрової освіченості суспільства, формування в регіоні сприятливого середовища для розвитку ІТ-індустрії, розвиток електронних публічних послуг, відкритості та прозорості влади для громадян, представників бізнесу та громадських організацій.</p>
--	--	--	---

**Сфери смарт-спеціалізації, визначені у стратегіях розвитку
регіонів України до 2027 року**

№	Сфера спеціалізації	Кількість стратегій, одиниць	Частка стратегій, відсотків
1.	Туризм	6	25
2.	Сільське господарство	11	46
3.	Харчова промисловість	15	63
4.	Меблева промисловість	4	17
5.	Хімічна промисловість	5	21
6.	Машинобудування	12	50
7.	Фармацевтика	4	17
8.	Легка промисловість	4	17
9.	Деревообробна галузь	4	17
10.	Виробництво неметалевої мінеральної продукції	3	13
11.	Металургія	2	8
12.	Біоекономіка, перероблення відходів	3	13
13.	Медичні послуги, медичний туризм, виробництво медичних і стоматологічних інструментів і матеріалів	7	29
14.	Альтернативна відновлювальна енергетика	3	13
15.	ІТ-технології	5	21
16.	Креативні індустрії	3	13
17.	Логістика	1	4